

tanult maníroktól mentes értékrendje konfrontálódik. A gyermekkorát vesztett felnőtt és a vágyak-érzések tisztaságát őrző gyermek akarata feszül egymásnak.

(. . .)

Csak a nevedet írtam a falra.

Ő meg azt mondja, firkálok!

Mondja csak még egyszer,

többet nem köszönök neki!

(*Még hogy firkálok!*)

A *Tavaszi rege* központi motívuma a káprázat. Egy értelmi és egy érzéki szint ellenléte formálja. Az előbbi révén az elmúlás sötét kútjába tekintünk, az utóbbi az élet folytonosságára irányítja figyelmünket. A megrajzolt temetői kép (egy elvadult gyermekparcella) a sárgán viruló nárciszok megtévesztő fényében a valónál is kiábrándítóbb, ugyanakkor a természet mindig megújulni képes, végtelen erejét hirdeti. A kötet utolsó verse a *Hull a bomba*. Drasztikus kontraszt feszül a dalforma és a mögé rejtett gondolat: a bomba pusztító ereje és az otthonosságérzet között. Sajátos módon, épp a dal pergő ritmusa az, ami kifejezi a bombahullás monoton robaját. Csak nagyon keveset tudunk a versek keletkezési sorrendjéről (a korábbi kötetekből átemelt költemények esetében következtethetünk erre), a *Hull a bomba* azonban egyértelműen közösségi szintű létezés-ékelésünk jelen idejű élményének ad formát.

Még Pap József egyéni költői opusán belül is több mint tíz év kellett ahhoz – az 1989-es *Hunyócska* után –, hogy gyermekköltészetet teremtő hangja megújodjék. Gyermekirodalmunk egészen belül Domonkos István 1976-os kötete óta nem volt példa megújító váltásra. A *Nyárutó* egy új költői szemlélet és hangvétel eredménye. Legsajátosabb vonása az a tisztelet, amellyel Pap a gyermekre több szinten és több értelemben is tekint. Egyrészt tiszteli a gyermeket (az emlékezetét, a nosztalgiáját és újraélését annak az időszaknak) önmagában. Tiszteli a gyereket mint egyenrangú társát (s nem a „kis butáját”) a világban, harmadrészt tiszteli benne értő olvasóját. Épp ezért nem engedheti meg magának, hogy a „leereszkedés” hangján szóljon hozzá költészetében. Ezért gondolom, hogy verseskönyvének megjelenése ünnep is egyben (gyermek)irodalmunk égisze alatt.

BENCE Erika

EGY NAGYKÖZSÉG MÚLTJÁRÓL

Dr. Balla Ferenc: *Bezdán története az I. világháború kezdetétől 1944. október 25-ig*. Logos Grafikai Műhely, Tóthfalu, 2001

Az idei év elején jelent meg dr. Balla Ferenc bezdáni egészségügy- és helytörténésznek a Bezdán történetével foglalkozó második könyve. Valójában a mű a szerzőnek a behatárolt időszakról szóló, szerb nyelven már közzétett előbbi publikációja kibővített fordítása, amelyet kutatótársával, dr. Balla Istvánnal közösen készített el.

A könyv sok levéltári kutatás és az ottani korabeli sajtó (*Bácskai Újság, Új Hírek, Sombori Újság, Glas Naroda, Bezdán és Vidéke, Délvidék, Délvidéki Magyarság, Naše*

novine stb.) tüzetes vizsgálata után született meg, s így minden olyan eseményről hírt ad, melyet a maga korában fontos dolognak tekintett a hivatalos államapparátus, vagy a közvéleményt informáló sajtó.

A recenziens, dr. Hegedűs Antal történész szerint a két társszerző „több éves gyűjtőmunkája során valóban arra törekedett, hogy a rendelkezésre álló forrásokból minden releváns adatot kijegyezzen és megörökítsen, amely Bezdán társadalmi, gazdasági és egyéb vonatkozási szempontjából az illető esztendőben lényegesnek számítható, és amelynek alapján Bezdán község története a későbbiek folyamán monografikus módszerrel megírható”.

Valójában a vidékre (akkor Bácska, Bánát és Baranya délkeleti csücske, vagyis a Drávaszög) vonatkozó összes rendelkezés, esemény, történés említésével, azok bezdáni reflexióival képet kaphatunk az említett időszakban egy hol kisebbségi, hol ún. államalkotó lakosságú nyugat-bácskai település mindennapjairól.

A szerző szavai szerint a három részre oszló könyv első fejezete „Bezdán nagyközség életével foglalkozik az I. világháború kitörésétől a párizsi békeszerződésig. Részletesen tárgyalja azt a hatalmas gazdasági veszteséget és emberáldozatot, amelyet e csaknem színtiszta magyar nemzetiségű község a világháború idején átélt”.

A második rész a királyi Jugoszlávia helyi története, a kisebbségi sorba került bezdániai gondjainak és erőfeszítéseinek dokumentálása.

„A harmadik fejezetben a szerzők elmondják, hogy a község lakossága hogyan élte meg azokat az éveket, amikor a Bácskát visszacsatolták Magyarországhoz.”

A kronológiai sorrendben közzétett adatok között a szülőfalu (mezőváros) gazdasági, művelődési, egyházi eseményei éppúgy helyt kaptak, mint a sportéletéről szóló vagy a néprajzi vonatkozású információk; a Bezdán társadalmában igazán meghatározó jelentőségű hajósok és műszövők életvitele; a bezdáni németek és zsidók szerepe a település életében, és az ő szomorú sorsuk bemutatása.

A Mellékletben pedig rendkívül fontos demográfiai adatokat közlő táblázatok szólnak pl. a születések, a házasságok és a halálozások számáról 1743-tól, vagyis a község újratelepítésétől 1950-ig; az ezer lakosra eső születések, halálozások és a természetes szaporulat alakulásáról az 1744–1950 közötti időszakban; Bezdán lakosságának vallási megoszlásáról a XIX. század elejétől 1942-ig; és itt olvasható Bezdán község főjegyzőinek, aljegyzőinek, az egyházközség papjainak névsora is. A könyvet 84 fénykép és 4 térkép teszi szemléletesebbé.

Dr. Balla Ferenc új könyve az előző (*Bezdán története a kezdetektől 1914-ig*, 1994) kiadvány folytatása. Jó lenne, ha a szerző által jelzett készülő harmadik kötet mielőbb az olvasó elé kerülne, hogy teljes egészében áttekinthetné Bezdán történetét, a kezdetektől egészen a XX. század végéig.

Egy kicsit érthetetlen, hogy a kötetben oly sokszor a többes számú szerzők megjelölés egyik tagja (dr. Balla István) neve miért maradt le a könyv címlapjáról.

SILLING István